

кандидат філологічних наук
асистент кафедри іноземних мов
економічного факультету
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

АНГЛІЙСЬКІ ІДІОМИ З КОМПОНЕНТОМ «ОДЯГ»

Кожна мова містить цілу низку фразеологічних та ідіоматичних виразів, які роблять висловлювання більш емоційними, на їх основі будується і гумор, і сатира, і сарказм. Такі вирази надають мові «національний колорит» [1, с. 186], є наче «прикрасою мови» [2, с.227]. Знання, розуміння та використання ідіоматичних виразів виводить володіння не тільки іноземною, але і рідною мовою на новий рівень, створює передумови для повноцінного спілкування з іноземцями.

Визначні вчені, які працювали над проблемою класифікації ідіоматичних одиниць, продемонстрували різні підходи до їх аналізу та систематизації. Професор В.В. Виноградов у своєму дослідженні фразеологічних виразів подає поняття фразеологічного зрощення й ідіоми як тотожні, «немотивовані та невідтворювані» одиниці, значення яких абсолютно не пов'язано зі значенням окремих компонентів [3, с. 121]. Аналогічне визначення поняття ідіоми знаходимо і в закордонних словниках: “Idiom – is a group of words that has a special meaning that is different from the ordinary meaning of each separate word” [4, с.759]. Більш «зрозумілі» фразеологічні одиниці професор В.В. Виноградов називає «фразеологічним єдностями» [3, с.128]. У таких словосполученнях переосмислюється один із компонентів, початковий, історичних контекст і значення втрачаються, а сам фразеологічний вираз може дістати нового смислового навантаження. Фразеологічні сполучення є найменш мотивованими виразами, в яких один із компонентів можна замінити на відповідний синонім без особливої втрати денотативного значення. Така класифікація є семантичною, адже основним чинником для аналізу є саме вмотивованість фразеологічних виразів.

Питання характеристики фразеологічних зворотів, окрім В.В. Виноградова, досліджували також інші науковці. Так, О.І. Смирницький надає свою власну типологію, керуючись принципом «еквівалентності слову» [2], а також аналізує можливі шляхи виникнення ідіом у мові, серед яких: 1) метафори, які базуються на відповідності звичним предметам (учений навіть висловлює думку щодо ймовірності існування спільного фонду ідіом історично близьких мов – О. Ф.); 2) метафори, які базуються на специфічних предметах; 3) перенесення значення ідіоми з однієї сфери в іншу [2, с. 226].

Н.Н. Амосова поділяє погляди В.В. Виноградова стосовно вмотивованості ідіоматичних виразів, але більшу увагу приділяє контекстному вживанню тієї чи іншої фразеологічної одиниці [5].

Ідея структурного погляду на аналіз і класифікацію фразеологічних одиниць належить О.В. Куніну, який розрізняє: 1) номінативні фразеологічні одиниці; 2) номінативно-комунікативні фразеологічні одиниці; 3) фразеологічні одиниці ні номінативного, ні комунікативного характеру; 4) комунікативні фразеологічні одиниці [6]. Так, відповідно до основного компонента ідіоми, описує субстантивні (*hat trick; parrot-fashion old hat; a bossy boot*), дієслівні (*to loose one's shirt, to put oneself in someone else's shoes*), ад'єктивні, вигуківі, прислівникові (*below the belt, at the drop of a hat*), препозиційні, ввідні, з підрядними реченнями та зі структурою речення (*if the shoe fits wear it; shoe is on the foot*) [6, с. 35].

Проблема опису та класифікації фразеологічних одиниць завжди цікавила науковців. Фразеологічні одиниці розглядалися як комплексно [7], так і з урахуванням основного компонента [8]. Питання ідіоматичних зворотів із компонентом «одяг» також привертало увагу науковців [9], але з погляду порівняльної характеристики англійської, української та російської мов.

Актуальність роботи полягає в аналізі фразеологічних одиниць із компонентом «одяг» відповідно до різних наявних класифікацій, а також в описі конотативного значення кожної фразеологічної одиниці. Отже, основними завданнями статті є: 1) аналіз найбільш типових фразеологічних виразів із компонентом «одяг»; 2) виокремлення одиниць з позитивним, негативним і нейтральним значенням; 3) систематизація отриманих результатів у вигляді таблиць.

Одяг як один із основних компонентів акту невербальної комунікації завжди привертав увагу науковців [10, с. 86]. Опис предметів одягу під час зображення літературного персонажа [11], дослідження номінативних аспектів позначення лексики моди [12] визначають одяг як ключовий артефакт нашого життя. Саме тому він так часто використовується в різного виду словосполученнях, фразах та ідіомах.

Проведене дослідження дозволило виявити, що ідіоматичні вирази також можуть бути розглянуті відповідно до можливості перекладу їх різними мовами. Наприклад, словосполучення, які утворені простим з'єднанням двох слів, і можуть бути перекладені іншою мовою, цілком зберігаючи свій зміст і значення (*old hat, in fashion*) (фразеологічні словосполучення).

До наступного типу відносяться вирази, які мають ідіоматичне значення, тобто слова, з'єднанні не випадково, але в разі правильного перекладу іншою мовою, який виконано зі збереженням числа, роду слів, граматичної побудови виразу, його ідіоматичне значення теж буде збережено (*fit like a glove, below the belt, wolf in sheeps clothing*) (фразеологічні єдності). До третьої групи належать ідіоми, які під час перекладу слово в слово втрачати-муть своє ідіоматичне значення. У такій ситуації для передачі змісту ідіоми переклад неможливий, і лише пошук смислового еквівалента може дати відповідний вираз тією мовою, якою здійснюється «переклад» (*dressed up like a dog's dinner, hat trick, at the drop of a hat*) (фразеологічні зрощення).

Два перших типи ідіоматичних виразів не становлять труднощів для тих, хто вивчає мову, адже перекладені частини виразу цілком, або майже цілком співвідносяться і за формою, і за змістом із виразами в рідній мові. Про значення ідіоматичного виразу третього типу можна або здогадатися з контексту, або знати його значення.

Говорячи про предмети одягу, можна помітити той факт, що лінгвістичні номінації, які їх позначають, широко використовуються в ідіомах, пропонуючи низку різноманітних значень. Але для того, щоб якось згрупувати такі ідіоми, ми маємо також згрупувати власне і предмети одягу. Так, першою класифікацією буде подання предметів ідіом відповідно до частини тіла, а саме верхньої, середньої та нижньої. Другим етапом групування ідіом із загальним компонентом «одяг», може бути значення, яке вони мають: позитивне, нейтральне чи негативне.

Отже, ідіоми, які містять номінацію предметів одягу, вироблених для верхньої частини тіла (*hat, cap, bonnet, collar*), можна помістити в таку таблицю (табл. 1):

Таблиця 1

Ідіоми з компонентом «одяг» (верхня частина тіла).

Ідіома	Дефініція	Значення
take one's hat off to (somebody)	to admire/respect/praise someone	позитивне
hat trick	three goals scored by one person	
at the drop of a hat	without needing any advance notice	нейтральне
put on one's thinking cap	to think hard and long about something	
(have a) bee in one's bonnet	something that is annoying someone	негативне
to get all hot under the collar	to become agitated, upset or flustered	
old hat	to be not new or different, to be old-fashioned	

Наступною групою ідіом є висловлювання, які містять компонент одягу, призначений для середньої частини тіла (*gloves, sleeves, shirt*) (табл. 2):

Таблиця 2

Ідіоми з компонентом «одяг» (середня частина тіла).

Ідіома	Дефініція	Значення
fit like a glove	fit perfectly (tight to one's body)	позитивне
to wear one's heart on one's sleeve	to show one's feelings openly	
(have a) card up one's sleeve	have a secret or reserve plan	нейтральне
keep one's shirt on	try to stay calm	
roll up one's sleeves	get down to hard work	
loose one's shirt***	to loose all or most of one's money	
you big girl's blouse	a humorous and slightly insulting expression said when a boy or man is not being brave	

Останньою групою ідіом є такі, які містять номінації предметів одягу та його частин для нижньої частини тіла (*trousers, shoes, pocket, sock, pants, linen, belt*) (табл. 3):

Таблиця 3

Ідіоми з компонентом «одяг» (нижня частина тіла).

Ідіома	Дефініція	Значення
wear the trousers	to be the boss of a family or household.	позитивне
a belt and braces approach	a way of dealing which a situation, taking extra care to make sure it works well	
if the shoe fits wear it	if what is being said in general describes you then it probably means you	нейтральне
shoe is on the other foot	the opposite is true, places are changed	
burn a hole in one's pocket	money that one is tempted to spend	
keep something zipped	keep something a secret	
pull up one's socks	try harder	
put oneself in someone else's shoes	imagine what it would be like to be in someone else's situation	

to air one's dirty linen in public	to have your private or personal problems discussed in public.	негативне
below the belt	beyond what is fair or socially acceptable	
caught with one's pants down	unprepared***	
a bossy boot	used by people who you think tells other people what to do	
put the boot in	to criticize someone in an especially severe or unkind way, often when they are already ready being criticised or in a difficult situation	
to have ants in one's pants	to be restless, to be nervous	

Загальні терміни, які відносяться до номінацій предметів одягу також використовуються в ідіомах для підсилення ідей автора, для того, щоб зробити розповідь або опис більш виразним.

Таблиця 4

Ідіоми з компонентом «одяг» (загальне значення).

Ідіома	Дефініція	Значення
dress up	to wear one's best clothes	позитивне
dress to kill	to wear one's finest clothes	
a fashion victim	someone who buys too many fashionable clothes	негативне
parrot-fashion	if you learn something parrot-fashion, you are able to repeat the words, but you do not understand their meanings	
wolf in sheep's clothing	a person who pretends to be good but is really bad	негативне
to dress someone down	to tell someone off for doing something bad	
dressed up like a dog's dinner	to be overdressed	

Після вивчення наведених вище прикладів стає зрозумілим, що номінації предметів одягу є надзвичайно популярними, відіграють провідну роль у нашому житті, і це не може не відображатися на мові, її стилістиці. Саме тому вони є вживаними в багатьох ідіомах і словосполученнях. Найбільшу групу ідіоматичних виразів за стилістичною класифікацією становлять фразеологічні єдності (57%), а за структурним принципом – дієслівні (66%). Більшість ідіом мають негативне значення (46%).

Перспективами подальших досліджень може стати вивчення та класифікація ідіом з іншими семантичними та структурними компонентами.

Література:

- Харитончик З.А. Лексикологія англійського мови / З.А. Харитончик. – Мінск : Висшая школа, 1992. – 229 с.
- Смирницький А.И. Лексикологія англійського мови / А.И. Смирницький. – М. : Московський державний університет, 1998. – 260 с.
- Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикологія и лексикографія / В.В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – 312 с.
- Longman exams dictionary / Publ. M. Mayor ; Man. Ed. S. Bullon. – Harlow : Longman, 2007. – 1837 p. : ill.
- Амосова Н.Н. Основы англійської фразеології / Н. Н. Амосова. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1963. – 208 с.
- Куни А.В. Курс фразеології сучасного англійського мови : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз.] / А.В. Куни. – 2-е изд., перераб. – М. : Высшая школа ; Дубна : Изд. центр «Феникс», 1996 – 381 с.
- Череповська Т.В., Падура М.Ф. До проблеми дослідження фразеологізмів в англійській мові / Т.В. Череповська, М.Ф. Падура // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького. – Том 14. – № 2 (52). – Ч. 4. – 2012. – С. 286–292.
- Мікава Н.М. Фразеологізми із компонентом HAIR в англійській мові / Н.М. Мікава // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – № 14. – Одеса, 2015. – С. 183–185.
- Смурова Л.І., Смолянець К.В. Лінгвокогнітивна структура фразеологізмів із компонентом одягу в українській, російській та англійській мовах / Л.І. Смурова, К.В. Смолянець // Держава та регіони. Серія «Гуманітарні науки». – 2008. – № 2. – С. 56–61.
- Серякова І.І. Магія невербальної комунікації : [навч. посібник англійською мовою] / І.І. Серякова. – 2-ге вид., зі змінами та доповненнями. – К. : Освіта України, 2009. – 161 с.
- Мусурівська О.В. Лексичні особливості портретних описів у сучасному англійському художньому дискурсі / О.В. Мусурівська, А.С. Присакару // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – 2016. – № 22. – С. 122–124.

12. Коваленко Г.М. Англійська лексика моди XX – XXI ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Г.М. Коваленко ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2005. – 20 с.
13. Longman idioms dictionary. – Harlow, Longman, 2004. – 400 p.

Анотація

О. ФИЛАТОВА. АНГЛИЙСКИЕ ИДИОМЫ С КОМПОНЕНТОМ «ОДЕЖДА»

У статті досліджуються англійські ідіоми із загальним компонентом «одяг». Автор класифікує представлені ідіоматичні висловлювання за таким критерієм, як частина тіла, для якої використовується той чи інших предмет одягу. Також проводиться аналіз відповідно до конотативного значення, яке має ідіома.

Ключові слова: ідіома, словосполучення, конотативне значення, стилістика.

Аннотация

Е. ФИЛАТОВА. АНГЛИЙСКИЕ ИДИОМЫ С КОМПОНЕНТОМ «ОДЕЖДА»

В статье рассматриваются английские идиомы с общим компонентом «одежда». Автор классифицирует представленные идиоматические высказывания по такому критерию, как часть тела, для которой используется тот или иной предмет одежды. Также проводится анализ в соответствии с коннотативным значением идиомы.

Ключевые слова: идиома, словосочетание, коннотативное значение, стилистика.

Summary

O. FILATOVA. ENGLISH IDIOMS WITH THE COMPONENT “CLOTHES”

The article deals with the English idioms with the component “clothes”. The author classifies the idiomatic expressions according to the part of the body that uses different clothing units. Another classification is based on the connotative meaning that the idiom convey.

Key words: idiom, word combination, connotative meaning, stylistics.